

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Katowicach

LKA – 4101-023-08/2014

P/14/047

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Katowicach

ul. Powstańców 29, 40-039 Katowice

T +48 32 784 42 00, F +48 32 784 42 30

lka@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/14/047 – Wykorzystywanie przez samorządy powiatowe środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach
Kontrolerzy	1. Katarzyna Kozieł, specjalista k.p., upoważnienie do kontroli nr 91673 z dnia 28.08.2014 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2) 2. Katarzyna Gradzik, główny specjalista k.p., upoważnienie do kontroli nr 91675 z dnia 28.08.2014 r. (dowód: akta kontroli str. 3-4)
Jednostka kontrolowana	Ośrodek Pomocy Społecznej w Chorzowie ² , ul. Kruszcowa 22, 41-500 Chorzów
Kierownik jednostki kontrolowanej	Bożena Antończyk, Dyrektor ³ (dowód: akta kontroli str. 5)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Najwyższa Izba Kontroli ocenia⁴, że Ośrodek w kontrolowanym okresie, tj. w latach 2011-2013 prawidłowo i zgodnie z uchwałami Rady Miejskiej w Chorzowie wykorzystał środki PFRON przekazane na realizację zadań z zakresu rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych. Rzetelnie ustalano zapotrzebowanie na poszczególne rodzaje udzielanej pomocy osobom niepełnosprawnym, a zakres realizowanych zadań dostosowywano do zdiagnozowanych potrzeb. Ponadto OPS skutecznie sprawował nadzór nad wykorzystaniem środków przekazanych beneficjentom.

Równocześnie stwierdzono, że w OPS nierzetelnie wykazywano dane w sprawozdaniach rzeczowo-finansowych z realizacji zadań z zakresu rehabilitacji, przekazywanych Prezesowi PFRON. W umowach zawieranych z beneficjentami środków PFRON nie zamieszczono niektórych wymaganych przepisami postanowień. Ponadto nie zawierano aneksów określających wysokość środków przyznanych na dany rok z PFRON na działalność warsztatów terapii zajęciowej naruszając tym samym przepisy rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy

¹ Zwanego dalej „PFRON” lub „Fundusz”.

² Zwany dalej „OPS” lub „Ośrodkiem”.

³ Dyrektor pełni funkcję od dnia 1.09.1999 r.

⁴ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

i Polityki Społecznej z dnia 25 marca 2004 r. w sprawie warsztatów terapii zajęciowej⁵ oraz nie rozpatrzono w terminie części wniosków o udzielenie pomocy.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Rzetelność ustalania zapotrzebowania na poszczególne rodzaje udzielanej pomocy oraz dostosowywania zakresu realizowanych zadań do zidentyfikowanych potrzeb

Opis stanu faktycznego

1.1 W zakresie rozwiązywania problemów osób niepełnosprawnych na terenie Miasta Chorzów obowiązywał powiatowy program działań na rzecz osób niepełnosprawnych pn. „Chorzów miastem wyrównanych szans”⁶, opracowany przez Urząd Miasta, przy współpracy z OPS. Celem Programu było wyrównanie szans osób niepełnosprawnych i ich integracja z lokalnym społeczeństwem. Określono w nim działania powiatu m.in. w następujących zakresach: rehabilitacja, szkolenia, informacja, opieka, sport i likwidacja barier funkcjonalnych. Wskazano tam problemy związane z niepełnosprawnością oraz metody ich eliminacji, a także kalkulację związanych z tym kosztów i źródła finansowania.

NIK zauważa, że w Programie nie ustalono hierarchii problemów osób niepełnosprawnych i hierarchii działań nakierowanych na ich rozwiązanie.

(akta kontroli, str. 50,156,345-396)

Zgodnie z art. 35a ust. 1 pkt 4 i 5 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych⁷ OPS corocznie przedstawiał w Urzędzie Miasta plany zadań zmierzające do ograniczania skutków niepełnosprawności oraz informację z prowadzonej działalności. Plany zadań były opracowywane na podstawie potrzeb zgłaszanych przez osoby niepełnosprawne oraz organizacje pozarządowe. W Planach zadań nie wskazano, które ze zidentyfikowanych problemów były najważniejsze.

(akta kontroli, str. 50,157-158,170-173,182-184,211)

Według wyjaśnień Kierownika Działu ds. Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych najistotniejsze w hierarchii problemów i potrzeb osób niepełnosprawnych było świadczenie usług specjalistycznych na rzecz osób niepełnosprawnych, tj. pomoc rehabilitanta, psychologa, logopedy, pedagoga oraz świadczenie usług specjalistycznych dla osób z zaburzeniami psychicznymi i upośledzeniem umysłowym.

(akta kontroli, str. 50)

1.2 Przy ustalaniu zapotrzebowania na poszczególne rodzaje pomocy dla osób niepełnosprawnych kierowano się zgłoszeniami osób niepełnosprawnych przedstawianymi w formie wniosków.

Według szacunkowych danych uzyskanych na podstawie informacji Miejskiego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności i Głównego Urzędu Statystycznego,

na terenie miasta Chorzowa zamieszkiwało ok 11.600 osób niepełnosprawnych, co stanowiło 11% ogółu mieszkańców.

⁵ D. U. Nr 63, poz. 587

⁶ Przyjęty uchwałą Rady Miejskiej Nr XL/506/01 z 11.05.2001 r., aktualizowany w latach 2004, 2006, 2011 i 2012 r., zwany dalej „Programem”.

⁷ Dz. U. z 2011.r. Nr 127, poz.721, zwana dalej „ustawą o rehabilitacji”.

(akta kontroli, str. 50)

1.3 Według zasad stosowanych przy sporządzaniu sprawozdań rzeczowo-finansowych z realizacji zadań z zakresu rehabilitacji wskaźnik zaspokojenia potrzeb osób niepełnosprawnych określono jako stosunek: zrealizowanych do złożonych w danym roku wniosków, w ramach poszczególnych zadań.

W sprawozdaniach z działalności OPS wskaźnik zaspokojenia potrzeb ustalano jako relacja liczby wniosków zrealizowanych w roku sprawozdawczym do liczby wniosków złożonych w danym roku i w roku poprzednim. W latach 2011 - 2013 wskaźnik ten wynosił odpowiednio 83%, 88% i 86%, w tym w przypadku:

- dofinansowania sportu, kultury i turystyki osób niepełnosprawnych zrealizowano w kolejnych latach 64%, 97% i 87% wniosków,
- dofinansowania zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych: 98%, 99% i 99% wniosków,
- likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych: 39%, 65% i 27% wniosków,
- turnusów rehabilitacyjnych (zrealizowanych ze środków PFRON tylko w 2012 r.) zrealizowano 82% wniosków

(akta kontroli, str.51,120-125,134-138,145-149,226-283,294-318)

Wskaźnika nie określono w przypadku dofinansowywania warsztatów terapii zajęciowej⁸ prowadzonych przez Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób Niepełnosprawnych⁹ oraz przez Spółkę „WTZ”¹⁰. Przyjęty dla celów kontroli wskaźnik zaspokojenia potrzeb uczestnictwa w warsztatach, określony jako stosunek liczby osób oczekujących do liczby osób uczestniczących w WTZ prowadzonym przez Stowarzyszenie w roku 2010 wyniósł 0,33 a 0,34¹¹ w 2013, natomiast w WTZ Sp. z o.o. wynosił odpowiednio 0,36 i 0,32¹².

(akta kontroli, str.117-118,130-131,143-144,264, 453-454)

W okresie objętym kontrolą z powodu ograniczonej puli środków PFRON części wnioskodawcom odmawiano przyznania pomocy, a realizację wniosków przekładano na rok następny. Np.: w 2011 r. przesunięto do realizacji w 2012 r. 11 wniosków o dofinansowanie sportu, kultury i turystyki. Spośród wniosków o dofinansowanie likwidacji barier złożonych w poszczególnych latach 2011 – 2013 do realizacji na rok następny przeniesiono 23, 9 i 32 wnioski.

(akta kontroli, str.107-108,254,265,285-289,294-318,342)

W toku kontroli stwierdzono różnice w wykazanych w sprawozdaniach rzeczowo-finansowych liczbach wniosków wpływających do OPS w kolejnych latach, a stanem faktycznym, co opisano poniżej w nieprawidłowościach.

1.4 W okresie objętym kontrolą największe kwoty wydatków ze środków przekazanych przez PFRON według algorytmu przeznaczono na działalność warsztatów terapii zajęciowej. W ciągu kolejnych lat dokonywano przesunięć puli środków na zadanie, na które wpłynęło najwięcej wniosków, tj. na zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze. Nie miały miejsca sytuacje niewykorzystania środków na jedne zadania przy równoczesnym ich braku na inne.

⁸ Dalej zwanych „WTZ”

⁹ Zwanym dalej „Stowarzyszeniem”.

¹⁰ Zwaną dalej „Spółką”.

¹¹ Liczba osób uczestniczących - 55, oczekujących na 31.12.2010 r. – 18, na 31.12.2013 - 19.

¹² Liczba osób uczestniczących - 28, oczekujących na 31.12.2010 r. – 10, na 31.12.2013 r.- 9.

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

W sprawozdaniach rzeczowo-finansowych OPS z realizacji zadań z zakresu rehabilitacji i zatrudniania osób niepełnosprawnych ze środków PFRON wykazywano dane niezgodne ze stanem faktycznym, co NIK ocenia jako działanie nierzetelne. W sprawozdaniu za IV kwartał 2011 r. zamiast 32 wykazano wpływ 34 wniosków o dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych. Również w sprawozdaniu za IV kwartał 2012 wykazano wpływ 39 wniosków o udzielenie pomocy w ww. zakresie a faktycznie zostały złożone 34 wnioski. W roku 2013 wpłynęło 47 wniosków o przyznanie wsparcia w ww. zakresie a w sprawozdaniu za IV kwartał 2013 r. wykazano wpływ 50 wniosków. Rozbieżności pomiędzy stanem faktycznym a wykazanym w sprawozdaniach za IV kwartał 2011 r. i 2013 r. dotyczyły także wniosków o dofinansowanie sportu, rekreacji i turystyki, zakupu sprzętu rehabilitacyjnego przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych, przy czym różnice te dotyczyły od jednego do czterech wniosków wykazanych więcej niż zostało złożonych.

(akta kontroli, str.123-124,137,147-149,219)

Według wyjaśnień Kierownika Działu ds. Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych różnice w liczbie wniosków wpływających w stosunku do wykazanych w sprawozdaniu wynikają z błędnego ich obliczenia przez pracownika zliczającego wnioski.

(akta kontroli, str. 289,292)

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonej nieprawidłowości działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym obszarze.

2. Stosowane metody pomiaru realizacji zadań, czy umożliwiają one sprawdzenie skuteczności osiągnięcia ustawowych celów rehabilitacji społecznej

Opis stanu
faktycznego

2.1 W OPS do oceny skuteczności poszczególnych rodzajów pomocy, według wyjaśnienia Kierownika Działu ds. Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, wykorzystano ankietę, w której pytania odnosiły się do tego, w jaki sposób udzielona pomoc przyczyniła się do poprawy życia zawodowego i społecznego osoby niepełnosprawnej. Ankieta była podstawowym elementem badań prowadzonych w ramach programu „Aktywny Samorząd” w roku 2013.

(akta kontroli, str.51,211-212)

2.2 W okresie objętym kontrolą zadania rehabilitacji społecznej finansowane były ze środków PFRON, ze środków własnych miasta Chorzów oraz ze środków europejskich, w tym:

- w roku 2011 z 1.696,4 tys. zł uzyskanych z PFRON według algorytmu, wykorzystano na realizację zadań 1.695,6 tys. zł, z tego:
 - a) 36,9 tys. zł przeznaczono na dofinansowanie sportu, kultury i turystyki osób niepełnosprawnych (spartakiady, turnieje, rajdy, wycieczki, konkursy plastyczne i okolicznościowe spotkania),
 - b) 271,1 tys. zł – na dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze (efekty: zakup trzech łóżek

- rehabilitacyjnych, roweru rehabilitacyjnego, powiększalnika ekranowego do rehabilitacji wzroku, 129 aparatów słuchowych, dwóch systemów wspomagające słyszenie, trzech aparatów wspomagających oddychanie, jednego balkoniku oraz środków pomocniczych),
- c) 159,5 tys. zł – na dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych (dostosowano do potrzeb osób niepełnosprawnych 12 łazienek, jedną kuchnię, dwa przedpokoje, zainstalowano jeden podjazd do budynku, dwa schodolazy, zakup trzech telefonów komórkowych z oprogramowaniem, jednego budzika dla niesłyszących, programu komputerowego, wieży i dyktafonu),
 - d) 1.228,1 tys. zł - na dofinansowanie działalności warsztatów terapii zajęciowej (55 uczestników WTZ prowadzonych przez Stowarzyszenie i 28 w WTZ prowadzonych przez Spółkę),
 - w 2012r. z 2.308,6 tys. zł¹³ przekazanych przez PFRON według algorytmu, wydatkowano 2.304,3 tys. zł z tego:
 - a) 78,2 tys. zł przeznaczono na dofinansowanie sportu, kultury i turystyki osób niepełnosprawnych (imprezy podobne jak w 2011 r.),
 - b) 350,7 tys. zł – dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze (asortyment jak w 2011 r.),
 - c) 304,5 tys. zł – na likwidację barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych (dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych pomieszczeń mieszkalnych, zamontowanie uchwytów oraz płytek antypoślizgowych dla jednej osoby, zakup dwóch podnośników transportowych, jednej platformy i dwóch schodolazów, zakup kuchni elektrycznej, zegarka, dyktafonu, dwóch czytników i oprogramowania do telefonu),
 - d) 343,9 tys. zł – na dofinansowanie uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych dla 422 osób, w tym dla 278 osób niepełnosprawnych i 144 opiekunów,
 - e) 1.227,0 tys. zł - na dofinansowanie działalność warsztatów terapii zajęciowej.
 - w 2013r. z 1.610,9 tys. zł¹⁴, uzyskanych z PFRON według algorytmu, wydatkowano 1.610,4 tys. zł z tego:
 - a) 39,9 tys. zł przeznaczono na finansowanie sportu, kultury i turystyki osób niepełnosprawnych (imprezy jak w latach poprzednich),
 - b) 245,8 tys. zł – na zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze (zakup trzech łóżek rehabilitacyjnych, urządzenia do masażu, 109 aparatów słuchowych, pięciu systemów wspomagających słyszenie, 13 protez, jednego aparatu wspomagający oddychanie, czterech balkoników oraz środków pomocniczych),
 - c) 96,7 tys. zł – na likwidację barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych (dostosowanie ośmiu pomieszczeń do potrzeb osób niepełnosprawnych, zakup jednego podjazdu, podnośnika jezdnego i schodolazu, zakup biobidetu, dwóch komputerów, telefonu z oprogramowaniem, czujnika płaczu, dwóch pilotów, trzech budzików, komunikatora dźwiękowego),
 - d) 1.228,1 tys. zł - na dofinansowanie działalność warsztatów terapii zajęciowej.

(akta kontroli, str.107-108,112-113,249-252-254,261-262,

¹³ Tj. 36% środków więcej niż w roku 2011.

¹⁴ Otrzymano 30% mniej środków niż w roku 2012.

W okresie objętym kontrolą dokonywano przesunięć środków otrzymanych z PFRON, pomiędzy zadaniami. W każdym przypadku dostosowano zakres realizowanych zadań do otrzymanych środków i nie naruszono przepisu art. 48a ust. 1 ustawy o rehabilitacji.

(akta kontroli, str.293)

W roku 2011 i 2013 nie dofinansowano udziału w turnusach rehabilitacyjnych ze środków PFRON, pomimo złożonych, odpowiednio w tych latach, 390 i 437 wniosków oraz zaplanowania przez OPS środków na ten cel w wysokości 450,0 tys. zł na rok 2011 i 410,0 tys. zł na rok 2013.

(akta kontroli, str.158,167,171,183,191,217)

Naczelnik Wydziału Zdrowia i Pomocy Społecznej Urzędu Miasta Chorzowa w złożonym wyjaśnieniu podał m.in., że przekazywane w latach 2011 – 2013 środki PFRON były o wiele niższe niż zapotrzebowanie ze strony miasta na pomoc w zakresie rehabilitacji społecznej i w związku z powyższym nie wszystkie wymienione w ustawie zadania z zakresu rehabilitacji społecznej i nie w pełnym, zakładanym w pierwotnym planie zakresie były realizowane.

(akta kontroli, str.215)

Miasto natomiast dofinansowało ze środków własnych w roku 2011 i 2013 uczestnictwo w turnusach rehabilitacyjnych przekazując środki w wysokości odpowiednio: 40 tys. zł i 50 tys. zł.

(akta kontroli, str.107-108, 217, 270, 282)

W latach 2012 i 2013 OPS był realizatorem programu PFRON „Aktywny samorząd”, którego głównym celem było wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo beneficjentów programu w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji:

- w roku 2012 wykorzystano 41,9 tys. zł tj. 20% przyznanych na ten 207,2 tys. zł. Na dziewięć obszarów objętych programem wpłynęły wnioski dotyczące czterech obszarów. Dofinansowano sześć z dziewięciu wniosków.
- w roku 2013 wykorzystano 221,9 tys. zł, tj. 99% przyznanych na ten cel 223,7 tys. zł. W ramach programu wpłynęło 75 wniosków, z których zrealizowano 60, tj. 80%.

(akta kontroli, str. 67, 69,107-108)

W sprawie wykorzystania w 2012 r. tylko 20 % z przyznanych środków Kierownik Działu ds. Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych wyjaśnił, że o fakcie realizowania programu Ośrodek dowiedział się w maju 2012 r. Porozumienie o przystąpieniu do programu podpisano 22.06.2012 r., natomiast umowę 12.09.2012 r. Program został wprowadzony, jak podał dalej Kierownik Działu, nagle od połowy roku, bez przeszkolenia pracowników w powiatach i środki były zapotrzebowane na wyrost, ponieważ PUP nie miał rozeznania, co do faktycznych potrzeb osób niepełnosprawnych.

(akta kontroli, str.211)

W latach 2011-2013 OPS realizował ponadto dwa projekty współfinansowane ze środków europejskich, w których uczestniczyły osoby niepełnosprawne:

1. Projekt pn. „Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu mieszkańców Chorzowa korzystających z pomocy społecznej”, realizowany w ramach Programu

Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka 2007-2013, działanie 8.3. Na realizację projektu wydatkowano 1.403,1 tys. zł, w tym: w 2011 r. – 24, 2 tys. zł, w 2012 r. - 1.021,0 tys. zł, i w 2013 r. – 357,9 tys. zł. Celem projektu było ułatwienie dostępu do internetu, zwiększenie udziału osób w trudnej sytuacji materialnej w wykorzystywaniu z technologii informacyjnych, przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu osób korzystających z pomocy społecznej, w tym 105 rodzin wychowujących dzieci niepełnosprawne. Cel zrealizowano m.in. poprzez zakup 105 komputerów, 105 drukarek, zakup usług hostingowych, przyłączenie 105 użytkowników do sieci teleinformatycznej, finansowanie opłat abonentowych 105 użytkowników sieci, przeszkolenie 107 osób niepełnosprawnych i 73 dzieci w zakresie korzystania z technologii informatycznych.

2. Projekt pn. „Stać mnie na więcej”, realizowany w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego - Priorytetu VII promocja Integracji Społecznej, poddziałanie 7.1.1. Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społecznej. Na realizację projektu wydatkowano 2.592,1 tys. zł w tym: w 2011 r. – ok. 97,6 tys. zł a w latach 2012-2013 –ok.198,5 tys. zł. Celem projektu była aktywizacja społeczna do osiągnięcia aktywności zawodowej określonej liczby osób bezrobotnych. Projekt realizowano poprzez organizację różnego rodzaju treningów kompetencji i warsztatów umiejętności. Wskaźniki realizacji projektu odnosiły się do całej grupy docelowej bez konieczności badania postępu realizacji projektu przez osoby niepełnosprawne¹⁵.

(akta kontroli, str.245-252,262)

2.3 W okresie objętym kontrolą nie porównywano efektywności działań w WTZ, gdyż działalność każdego z warsztatów ukierunkowana była na odmienne kategorie uczestników. Do WTZ prowadzonych przez Stowarzyszenie uczęszczają osoby z upośledzeniem umysłowym, a uczestnikami WTZ prowadzonych przez Spółkę są osoby niewidome i niedowidzące oraz z niepełnosprawnością sprzężoną.

(akta kontroli, str.152-153)

W latach 2011 - 2013 liczba uczestników warsztatów nie zmieniała się i wynosiła 28 osób w WTZ prowadzonych przez Spółkę i 55 w WTZ prowadzonych przez Stowarzyszenie.

Średni koszt działalności obu WTZ w latach objętych kontrolą, przypadający na jednego uczestnika wynosił 16,4 tys. zł. Zatrudnienie podjęło 4 (7,3%) uczestników WTZ prowadzonych przez Stowarzyszenie

(akta kontroli, str.117-118,130-131,143-144,153,253)

2.4 Ośrodek nie analizował efektów turnusów rehabilitacyjnych. Odnosnie informacji o przebiegu turnusu sporządzonych odrębnie dla każdego uczestnika i przekazywanych do OPS przez organizatorów turnusów rehabilitacyjnych, Kierownik Działu ds. Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych wyjaśniła, że zapisy zawarte w ww. informacji są ogólnikowe i dotyczą w znacznej mierze wypoczynku i rekreacji osób niepełnosprawnych. Trudno się odnieść do faktu czy turnus przyczynił się do poprawy stanu zdrowia, ponieważ zawarta w nich informacja określa tylko, jakie były prowadzone zabiegi, nie ma natomiast zapisu jaki odniosły skutek. Informacja o przebiegu turnusu jest jedynie potwierdzeniem udziału osoby niepełnosprawnej na turnusie i nie może być podstawą prowadzenia jakichkolwiek analiz.

(akta kontroli, str.153,240-242)

¹⁵ W związku z tym brak było możliwości wykazania efektywności poszczególnych treningów i warsztatów dla osób niepełnosprawnych.

W okresie objętym kontrolą zaspokojono 100% zapotrzebowania na wózki inwalidzkie dofinansowane w ramach algorytmu ze środków PFRON. W kolejnych latach dofinansowano zakup 11, 9 i 11 wózków.

(akta kontroli, str.87-89)

OPS dysponował informacją o pomocy udzielanej osobom niepełnosprawnym w ramach ubezpieczenia zdrowotnego. Zgodnie z § 11 ust. 1 pkt 10 *rozporządzenia* Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie określenia rodzajów zadań powiatu, które mogą być finansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych¹⁶, we wnioskach o dofinansowanie podawano informację o innych źródłach finansowania pomocy, w tym o uzyskanych środkach w ramach ubezpieczenia zdrowotnego. Ponadto zgodnie z § 11 ust. 4 pkt 2a ww. rozporządzenia do wniosku o dofinansowanie do wózka dołączano fakturę określającą cenę nabycia sprzętu z wyodrębnioną kwotą opłaconą w ramach ubezpieczenia zdrowotnego. W przypadkach dofinansowania wózków łączna kwota pomocy z Narodowego Funduszu Zdrowia i PFRON była udzielana do wysokości określonej w § 13 ust. 2 pkt 2 *rozporządzeniu w sprawie zadań powiatu*.

(akta kontroli, str. 153,218)

W przypadku ubiegania się o dofinansowanie zakupu wózka elektrycznego w ramach programu „Aktywny samorząd” wnioski były rozpatrywane w oparciu o „Zasady rozpatrywania wniosków” wprowadzone zarządzeniami Dyrektora OPS¹⁷. W roku 2012 r. zrealizowano trzy na cztery złożone wnioski o dofinansowanie wózka elektrycznego, natomiast w roku 2013 r. jeden wniosek, na dwa złożone. Powodem niezrealizowania dwóch wniosków było niespełnienie warunków programu przez ubiegające się osoby.

(akta kontroli, str.86)

Uwagi dotyczące kontrolowanej działalności

W sprawozdaniach rocznych z działalności Ośrodka za lata 2012 – 2013, sporządzonych stosownie do art. 35a ust. 1 pkt 5 *ustawy o rehabilitacji*, jako środki otrzymane z PFRON na dofinansowanie działalności WTZ każdorazowo wykazano 1.226.131 zł, a faktycznie kwota ta wynosiła 1.228.068 zł. Ponadto w sprawozdaniu z działalności za rok 2012 wykazano jako zrealizowane 243 umowy na dofinansowanie zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych, a zrealizowano 244 umowy.

(akta kontroli, str.176,188,274-275,280)

Według wyjaśnienia Kierownik Działu ds. Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych ww. rozbieżności były wynikiem błędów popełnionych przez osoby sporządzające sprawozdania.

(akta kontroli, str.292)

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym obszarze.

¹⁶ Dz. U z 2013 r., poz. 1190 ze zm., dalej zwane rozporządzeniem w sprawie zadań powiatu

¹⁷ Zarządzenia Dyrektora OPS nr 30/A/2012 z 31.08.2012 r. oraz nr 14/A/2013 z 31.05.2013 r.

3. Przestrzeganie obowiązujących przy dokonywaniu wydatków publicznych zasad: uzyskiwania najlepszych efektów z danych nakładów oraz optymalnego doboru metod i środków służących osiągnięciu założonych celów

3.1 W WTZ prowadzonym przez Stowarzyszenie według stanu na koniec 2013 r. w porównaniu do stanu na początku 2010 r. zmniejszyła się z 18 do 14 liczba osób tam przebywających przez okres 1 – 3 lat, a z 17 do 11 zmalała liczba osób uczestniczących w zajęciach WTZ przez okres 4 - 6 lat. Nie uległa natomiast zmianie liczba osób przebywających w WTZ powyżej 9 lat i wynosiła 20 osób. Na początku 2010 r. w warsztacie nie było osób uczestniczących w zajęciach przez okres 7 – 9 lat, natomiast na koniec 2013 r było 10 takich osób.

(dowód: akta kontroli str. 110, 410, 418)

Kierownik WTZ prowadzonych przez Stowarzyszenie w wyjaśnieniu w sprawie przyczyn długotrwałego (wieloletniego) uczestnictwa osób niepełnosprawnych w tej formie rehabilitacji podała znaczne obniżenie ogólnego poziomu funkcjonowania intelektualnego, uczenia się i zachowań adaptacyjnych oraz konieczność zastosowania długotrwałego, indywidualnego procesu terapeutycznego w celu przywrócenia czynności w zakresie: życia codziennego, zaradności osobistej, rehabilitacji społecznej oraz zawodowej. Kierownik WTZ podała również, że jedną z podstawowych przyczyn długotrwałego pobytu w WTZ jest brak możliwości podjęcia zatrudnienia oraz brak możliwości skierowania osoby niepełnosprawnej do ośrodka wsparcia (na terenie miasta Chorzów brak jest takich ośrodków).

(dowód: akta kontroli str. 414-417)

W odniesieniu do 5 osób najdłużej¹⁸ uczęszczających do WTZ PSOUU ustalono, iż 2 uczestników zajęć, pomimo wcześniejszego udziału w praktykach zawodowych, ze względu na pogarszający się stan zdrowia oraz uzyskiwanie coraz gorszych ocen z postępów w rehabilitacji zawodowej i ogólnej, zostało skreślonych z listy uczestników w 2014 r.

Pozostałych 3 uczestników korzystało z rehabilitacji zawodowej m.in. w ramach zajęć w pracowniach: komputerowej, umiejętności społecznych, artystyczno-teatralnej, ogrodniczej i stolarskiej, uzyskiwało coraz lepsze oceny postępów.

(dowód: akta kontroli str. 414-417, 419-438)

W WTZ prowadzonych przez Spółkę według stanu na koniec 2013 r. w porównaniu do stanu na początku 2010 r. zmniejszyła się z 11 do ośmiu liczba osób tam przebywających przez okres 1 – 3 lat oraz z 14 do 3 liczba osób uczestniczących w zajęciach WTZ przez okres 7 - 9 lat. W przypadku osób przebywających w warsztatach 4 - 6 lat liczba uczestników w porównywanych latach zwiększyła się z 3 do 8. Według stanu na koniec 2013 r. dziewięć osób uczestniczyło w zajęciach przez okres powyżej 9 lat.

(dowód: akta kontroli str. 111, 450-452)

W odniesieniu do osób długotrwanie uczestniczących w warsztatach, Kierownik WTZ prowadzonych przez Spółkę podała, iż osoby te, co prawda poczyniły postępy w wykonywaniu czynności życia codziennego oraz zaradności osobistej, jak również rozwinęły psychofizycznie umiejętności zawodowe zmierzające do podjęcia zatrudnienia, jednak ze względu na fakt wielu współistniejących schorzeń trudno jest

¹⁸ 19 lat.

im znaleźć zatrudnienie. Kierownik wyjaśniła, że o ile pracodawcy są skłonni zatrudnić osobę z niepełnoprawnością intelektualną, to już dla osób niewidomych z niepełnosprawnością intelektualną (lub chorobą psychiczną czy zaburzeniami neurologicznymi) takich ofert nie ma.

(dowód: akta kontroli str. 448-449)

W sprawie weryfikacji przez OPS postępów rehabilitacji osób najdłużej uczestniczących w warsztatach terapii zajęciowej, Kierownik Działu ds. Osób Niepełnosprawnych podał m.in., że podczas kontroli w obu WTZ wskazywano ich kierownictwu na konieczność podjęcia działań w celu usunięcia spośród uczestników osób nierokujących poprawy ich funkcjonowania, jednak zalecenia te nie mogły zostać zrealizowane z uwagi na brak ośrodków wsparcia dziennego w Chorzowie oraz brak możliwości zatrudnienia.

(dowód: akta kontroli str. 404-405)

3.2 Informacje o osobach oczekujących na przyjęcie do WTZ, Ośrodek pozyskiwał podczas kontroli warsztatów. Warsztaty prowadziły rejestry osób zgłoszonych do uczestniczenia w terapii zajęciowej. Według stanu na 31 grudnia 2013 r. na miejsce w WZT oczekiwało 27 osób. OPS nie występował do Powiatowych Zespołów ds. Orzekania o Niepełnosprawności o uzyskanie danych o osobach niepełnosprawnych posiadających wskazanie do uczestnictwa w WTZ, bowiem – jak wyjaśnił Kierownik Działu ds. Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, jest to jednostka odrębna, nie podlegająca OPS.

(dowód: akta kontroli str. 404-405)

W okresie objętym kontrolą w WTZ prowadzonych przez Stowarzyszenie nie podejmowano działań w celu zwiększenia liczby uczestników, bowiem jak wyjaśniono, placówka nie miała możliwości powiększenia liczby pracowni ze względu na brak pomieszczeń w zajmowanym budynku. Z kolei, w przypadku WTZ prowadzonych przez Spółkę nie wnioskowano o rozszerzenie działalności warsztatów z uwagi na stałą rotację osób uczęszczających na zajęcia oraz deklaracje osób oczekujących na przyjęcie do warsztatów w terminie późniejszym (np. w związku z uczęszczaniem do szkoły lub chwilowym pogorszeniem stanu zdrowia).

(dowód: akta kontroli str. 441, 448-449)

3.3 W latach objętych kontrolą Ośrodek nie podejmował działań w celu umożliwienia zatrudnienia uczestnikom WTZ. Jak wyjaśnił Kierownik Działu ds. Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, działania takie były podejmowane przede wszystkim przez poszczególne warsztaty. Przy wsparciu OPS, w Ośrodku odbywali praktyki, staże uczestnicy warsztatu (z perspektywą dalszego zatrudnienia pozostawały 2 osoby).

(dowód: akta kontroli str. 405)

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym obszarze.

4. Przestrzeganie regulacji prawnych w zakresie dotyczącym trybów i zasad udzielania pomocy beneficjentom

Opis stanu faktycznego

4.1 W okresie objętym kontrolą zadania rehabilitacji społecznej finansowane były ze środków PFRON oraz ze środków własnych samorządu.

Wysokość dofinansowania ze środków PFRON likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych wynosiła od 52% do 80% kosztów przedsięwzięcia i nie przekraczała limitu określonego w §13 ust. 4 *rozporządzenia w sprawie zadań powiatu*. Kwoty wykorzystane na dofinansowanie organizacji sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych stanowiły od 9% do 60% wydatków zrealizowanych na ten cel, czyli nie przekroczone ustalonego w §13 ust. 1 ww. rozporządzenia progu dofinansowania.

Udział środków własnych Miasta w wydatkach na dofinansowanie działalności WTZ stanowił 10% kosztów poniesionych na tę działalność, co było zgodne z art. 10b ust. 2a *ustawy o rehabilitacji*.

(dowód: akta kontroli str. 107-108, 294-318)

4.2. W latach 2011-2013 w Chorzowie ze środków PFRON finansowana była działalność dwóch warsztatów terapii zajęciowej w oparciu o umowy¹⁹ podpisane przez Dyrektora Ośrodka, działającego z upoważnienia Prezydenta Miasta Chorzowa. W umowach pominięto niektóre elementy wymagane na podstawie § 5 ust. 2 i 3 rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 marca 2004 r. w sprawie warsztatów terapii zajęciowej²⁰, co opisano w dalszej części wystąpienia, w punkcie dotyczącym stwierdzonych nieprawidłowości.

(dowód: akta kontroli str. 455-467, 470-489)

Ponadto, w styczniu 2008 roku z podmiotami prowadzącymi warsztaty OPS zawarł odrębne umowy²¹ dotyczące wysokości środków niezbędnych na bieżącą działalność i przekazywanych z powiatów właściwych do miejsca zamieszkania uczestników warsztatów (10% środków kosztów działalności warsztatów).

Powyższe Kierownik Działu ds. Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych uzasadniał sugestiami przedstawicieli Funduszu, przekazywanymi podczas szkoleń dla pracowników samorządowych.

(dowód: akta kontroli str. 114-144, 406)

Stosownie do § 12 ust. 1 *rozporządzenia w sprawie zadań powiatu*, wnioski o dofinansowanie zadań w zakresie organizacji sportu, kultury, rekreacji i turystyki dla osób niepełnosprawnych oraz zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny były przyjmowane przez OPS do 30 listopada roku poprzedzającego realizację zadań.

Z kolei, w związku z wprowadzeniem w OPS *Zasad przyznawania dofinansowania na realizację zadań z zakresu rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych finansowanych ze środków PFRON*²² wnioski o dofinansowanie kosztów udziału w turnusach rehabilitacyjnych przyjmowane były od 1 marca danego roku. Ustalenie tego terminu, według wyjaśnienia Dyrektora OPS, było podyktowane potrzebą dochowania 30-dniowego terminu na rozpatrzenie wniosku i wydanie decyzji w sprawie dofinansowania (decyzja pozytywna mogła być wydana przez Ośrodek dopiero po zapewnieniu/otrzymaniu środków finansowych z PFRON). Uchwały Rady Miasta Chorzów w sprawie określenia zadań, na które przeznaczają się środki PFRON w danym roku podejmowane były natomiast w lutym lub marcu.

(dowód: akta kontroli str. 21-33, 285-288, 306-318, 397-398, 400-401)

4.3 Analiza 15 z 466 wniosków²³ o dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, likwidacji barier architektonicznych oraz kosztów uczestnictwa

¹⁹ Umowa nr 57/KG/2002 z dnia 28.11.2002 r. – dotycząca działalności i finansowania WTZ PSOUU oraz umowy o numerach 1/KG/2004 z dnia 31.12.2003 r. (obowiązująca do końca 2011 r.) i 147/VI/2011 z dnia 30.12.2011 r. – dotyczące WTZ Sp. z o.o.

²⁰ Dz. U. Nr 63, poz. 587, zwanego dalej *rozporządzeniem w sprawie wtz*.

²¹ Umowy: nr 2/KG/2008 z dnia 14.01.2008 r. z Polskim Stowarzyszeniem na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym – Koło w Chorzowie oraz nr 3/KG/2008 z dnia 14.01.2008 r. z Regionalną Fundacją Pomocy Niewidomym w Chorzowie.

²² Zarządzeniami Dyrektora OPS: nr 24/2010 z dnia 29.10.2010 r. – obowiązujący w 2011 r., nr 24/2011 z dnia 7.12.2011 r. – obowiązujący w 2012 r., nr 36/2012 z dnia 14.12.2012 r. – obowiązujący w 2013 r.

²³ Dobranych losowo.

w turnusach rehabilitacyjnych złożonych w latach 2011 – 2013, wykazała, że 10 wniosków zostało rozpatrzonych w terminie do 30 dni od daty ich złożenia, a wnioskodawców powiadomiono o sposobie załatwienia wniosku w terminie do 10 dni od dnia rozpatrzenia wniosku, co było zgodnie z § 12 ust. 3a i 3b rozporządzenia w sprawie zadań powiatu. Pozostałych pięć wniosków nie zostało załatwionych w wymaganych terminach, co opisano w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w punkcie dotyczącym ustalonych nieprawidłowości.

(dowód: akta kontroli str. 294-305, 319-340)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W umowach dotyczących finansowania i zakresu działalności WTZ nie podano liczby pracowników warsztatów²⁴ oraz nie określono dla nich wymaganych kwalifikacji²⁵. Ww. umowy nie spełniały więc wymogów określonych w § 5 ust. 2 pkt 4 *rozporządzenia w sprawie wtz*.

(dowód: akta kontroli str. 457-467, 470-485)

Dyrektor OPS wyjaśniła, że podanie w umowach zawartych z prowadzącymi WTZ liczby etatów było równoznaczne z podaniem liczby osób zatrudnionych w warsztacie. Odnośnie nieokreślenia wymaganych kwalifikacji pracowników WTZ, Dyrektor OPS podała, że powodem był brak odpowiednich regulacji w tym zakresie.

Powyższe wyjaśnienia nie mogą zostać uwzględnione, bowiem ww. przepis jednoznacznie określa jakie elementy powinna zawierać umowa na dofinansowanie działalności WTZ, a OPS dysponował informacjami w sprawie wymaganych kwalifikacji pracowników warsztatów, przekazanymi przez Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych. Jednocześnie NIK zwraca uwagę, że w przypadku np. WTZ prowadzonych przez Stowarzyszenie w latach 2011-2013 liczba etatów nie była równa liczbie pracowników.

(dowód: akta kontroli str. 491-495, 533-574)

2. W umowach zawartych w latach 2002 – 2003 z podmiotami prowadzącymi WTZ, aktualizowanych kolejnymi aneksami, pozostawiono zapisy wynikające z § 5 ust. 3 pkt 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 30.09.2002 r. w sprawie szczegółowych zasad tworzenia, działania i finansowania warsztatów terapii zajęciowej²⁶, pomimo zmian wprowadzonych rozporządzeniem Ministra Gospodarki Pracy i Polityki Społecznej w sprawie warsztatów terapii zajęciowej z dnia 25 marca 2004 r., obowiązującym od 1 maja 2004 r., a mianowicie:

- według postanowień zawartych w umowach, zwrot do Funduszu kwoty stanowiącej równowartość wyposażenia warsztatu w środki trwałe zakupione ze środków Funduszu (...) następuje w przypadku likwidacji warsztatu. Po zmianie ww. przepisu zwrot środków następuje również w przypadku rozwiązania umowy z przyczyn leżących po stronie jednostki,
- w umowach podano, że zwrotowi do funduszu podlega całość środków otrzymanych na adaptację zajmowanych przez warsztat pomieszczeń (...) w przypadku zmiany lokalizacji warsztatu dokonanej w okresie 10 lat od podpisania umowy z przyczyn leżących po stronie jednostki prowadzącej. W myśl obowiązujących przepisów zwrot wspomnianych środków następuje

²⁴ Umowy o numerach: 57/KG/2002 i 1/KG/2004.

²⁵ Umowy o numerach: 57/KG/2002, 1/KG/2004 i 147/VI/2011.

²⁶ Dz. U. Nr 167, poz. 1376, przepis uchylony z dniem 30.04.2004 r.

w przypadku nieuzasadnionej ważnymi przyczynami zmiany lokalizacji warsztatu dokonanej bez uzgodnienia z centrum pomocy rodzinie (...), a także w przypadku rozwiązania umowy z przyczyn leżących po stronie jednostki prowadzącej.

(dowód: akta kontroli str. 457-467, 470-485)

Dyrektor Ośrodka podała, iż brzmienie przepisu po zmianie wprowadzonej nowym rozporządzeniem nie wywoływało zmian merytorycznych i dlatego przy sporządzaniu aneksu do umowy nr 57/KG/2002 oraz umowy nr 147/VI/2011 skorzystano z wcześniej ustalonej treści zapisów, jednakże w związku z zauważoną w toku kontroli różnicą, postanowienia umów zostaną odpowiednio zmienione.

(dowód: akta kontroli str.491-492)

3. OPS zaniechał zawarcia z prowadzącymi WTZ aneksów do umów, określających wysokość środków na działalność warsztatów w danym roku. Zgodnie z § 5 ust. 5 ww. rozporządzenia aneks powinien być zawarty w terminie 14 dni od dnia przyjęcia przez radę powiatu uchwały, o której mowa w art. 35a ust. 3 *ustawy o rehabilitacji*, określającej wysokość środków przyznanych przez PFRON na realizację zadań według algorytmu.

(dowód: akta kontroli str. 455-456)

Kierownik Działu ds. Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych wyjaśnił, że Ośrodek od roku 2011 zaprzestał podpisywania stosownych aneksów ponieważ wysokość środków przekazywanych corocznie według algorytmu na działalność warsztatu od 2009 roku nie ulegała zmianie. Aneksy były podpisywane jedynie w przypadku pozyskania dodatkowych środków, które były przekazywane warsztatom poza środkami przekazywanymi przez PFRON na podstawie algorytmu.

(dowód: akta kontroli str. 496)

4. W przypadku pięciu wniosków na 15 badanych nie dochowano wymaganych terminów ich rozpatrzenia. I tak:
 - trzy wnioski o dofinansowanie kosztów uczestnictwa w turnusie rehabilitacyjnym rozpatrzono po upływie 39, 40 i 40 dni od daty ich złożenia, co było niezgodne z § 5 ust. 8 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 listopada 2007 r. w sprawie turnusów rehabilitacyjnych²⁷. W myśl przywołanego przepisu, wniosek powinien być rozpatrzony w terminie 30 dni;
 - jeden wniosek o dofinansowanie kosztów likwidacji barier architektonicznych rozpatrzono po upływie 53 dni, natomiast wniosek o dofinansowanie kosztów zakupu urządzenia z zakresu likwidacji barier architektonicznych załatwiono poprzez zawarcie z wnioskodawcą umowy w terminie 45 dni od daty złożenia wniosku. Powyższe stanowiło naruszenie przepisów § 12 ust. 3a i 3b *rozporządzenia w sprawie zadań powiatu*. W myśl ww. przepisów, wniosek powinien być rozpatrzony w terminie 30 dni, a wnioskodawca winien być poinformowany o rozstrzygnięciu w terminie 10 dni od dnia rozpatrzenia wniosku.

(dowód: akta kontroli str. 339-340)

Dyrektor OPS wyjaśniła, że: *z powodu braków kadrowych zdarzają się przypadki zaburzenia płynności terminu (...) ich rozpatrzenia i udzielenia w tej sprawie odpowiedzi.*

²⁷ Dz. U. Nr 230, poz. 1694

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości, działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym obszarze.

5. Skuteczność sprawowania nadzoru nad wykorzystaniem środków przekazanych beneficjentom

Opis stanu faktycznego

5.1 W latach 2011-2013 środki PRFON przekazane według algorytmu wykorzystano na zadania i w wysokości zgodnej z uchwałami Rady Miasta Chorzów. Dodatkowe środki uzyskiwane z budżetu miasta przeznaczono na dofinansowanie turnusów rehabilitacyjnych oraz, wraz z środkami pozyskanymi z innych powiatów, na dofinansowanie WTZ. Również zgodnie z przeznaczeniem wykorzystano środki PFRON przekazane na realizację programu „Aktywny samorząd”. W związku z pozyskaniem środków w ramach tego programu nie modyfikowano kwoty lub zakresu zadań objętych uchwałami Rady Miasta gdyż środki te należało wykorzystać na cele wskazane w programie.

(akta kontroli, str.34-41,67-69, 80-82, 105,107-108,167,179-191,293)

5.2 W okresie objętym kontrolą PFRON nie przeprowadzał kontroli OPS. Kontrole przeprowadzane przez inne instytucje nie dotyczyły tematyki nin. kontroli NIK.

(akta kontroli, str.42)

5.3 W wyniku analizy dokumentacji dotyczącej pięciu umów²⁸ zawartych przez Dyrektora OPS, działającego z upoważnienia Prezydenta Miasta, z osobami niepełnosprawnymi oraz organizacjami społecznymi stwierdzono, że umowy dotyczyły zadań wymienionych w § 2 rozporządzenia w sprawie zadań powiatu, tj. dofinansowania sportu, kultury, rekreacji, turystykę osób niepełnosprawnych, zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny oraz likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych. Wszystkie umowy zawierały postanowienia określające sposób przeprowadzania kontroli, wykorzystania i rozliczania środków PFRON oraz zestawienia dokumentów potwierdzających ich wydatkowanie. Ponadto zobowiązywały beneficjentów do przedłożenia dokumentów rozliczeniowych. Analizowane umowy spełniały wymogi określone w § 14 ust. 2 pkt 9, 10 i 11 ww. rozporządzenia. Braki w zapisach umów opisano poniżej w nieprawidłowościach.

W każdym analizowanym przypadku, przed wypłatą środków weryfikowana była, przedkładana przez wnioskodawców, dokumentacja dotycząca zadania wraz z dowodem wniesienia wkładu własnego, a w przypadku dofinansowania zadań związanych z wykonaniem robót przedstawiciel OPS brał udział w odbiorach końcowych tych robót.

(akta kontroli, str.43-47)

5.4 W OPS nie ustalano wysokości faktycznych kosztów własnych poniesionych na obsługę zadań realizowanych ze środków PFRON. Przedstawione natomiast do Urzędu Miasta Chorzowa w latach 2011 – 2013 przez OPS koszty obsługi ww. zadań w kwotach 41,8 tys. zł, 33,9 tys. zł i 26,8 tys. zł stanowiły 2,5 %, 1,5 % i 1,7 % środków wykorzystanych na realizację zadań finansowanych przez PFRON. Spełniono zatem wymogi § 7 ust. 1 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 maja

²⁸ Dobranych według kryterium największej wartości

2003 r. w sprawie algorytmu przekazywania środków Państwowego Funduszy Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych samorządom wojewódzkim i powiatowym.²⁹
(akta kontroli, str.104-106, 576)

5.5 W okresie objętym kontrolą OPS nie zlecał zewnętrznym podmiotom wykonania zadań finansowanych ze środków PFRON.

(akta kontroli, str. 158,167,171,183,191)

5.6 Zgodnie z art. 10b ust. 6a *ustawy o rehabilitacji* w okresie objętym kontrolą OPS przeprowadzał raz w roku kontrole WTZ. Przedmiotem kontroli były wszystkie zagadnienia określone w § 22 ust. 2 pkt 1-8 *rozporządzenia w sprawie wtz.*

(akta kontroli, str. 223-225)

5.7 W okresie objętym kontrolą turnusy rehabilitacyjne dofinansowane były ze środków PFRON oraz Urzędu Miasta. Dofinansowanie ze środków PFRON wynosiło 640 zł dla opiekuna osoby niepełnosprawnej, 890 zł dla osoby z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności oraz 960 zł dla osoby ze znacznym stopniem niepełnosprawności i dzieci niepełnosprawnych do lat 16.

Stawki dopłat wnoszonych przez uczestników turnusów kształtowały się od 171 zł do 410 zł dla osoby niepełnosprawnej oraz od 630 do 660 zł dla opiekuna.

(akta kontroli, str. 107-108,153,235-239)

5.8 W okresie objętym kontrolą osoby niepełnosprawne uczestniczyły wyłącznie w turnusach usprawniająco-rekreacyjnych. W przypadku objętych szczegółowym badaniem trzech turnusów³⁰ nie zmniejszyła się liczba uczestników turnusów i czas ich pobytu. Żaden z uczestników nie zrezygnował z udziału w turnusie przed jego rozpoczęciem.

(akta kontroli, str. 235-239)

5.9 Dyrektor OPS określił zasady przyznawania dofinansowania do turnusów rehabilitacyjnych w formie zarządzeń, wskazując w nich komu turnusy przysługują i w jakiej wysokości będą dofinansowane. Nie określił natomiast rodzajów turnusów jakie mogą być organizowane przy udziale środków PFRON. Kierownik Działu ds. Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych wyjaśnił, że możliwość wyboru turnusu pozostawiono osobom niepełnosprawnym. Rodzaje niepełnosprawności oraz schorzeń osób korzystających z trzech analizowanych turnusów odpowiadały rodzajowi turnusów.

(akta kontroli, str. 22,26,30,256-260,391-394)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

W umowach o dofinansowanie ze środków PFRON zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny³¹ nie wskazano terminu rozpoczęcia realizacji zadania, co było niezgodne z § 14 ust. 2 pkt 4 *rozporządzenia w sprawie zadań powiatu*. W umowach o dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych³² nie wskazano natomiast warunków zwrotu niewykorzystanych środków, co było niezgodne z § 14 ust. 2 pkt 8 ww. rozporządzenia.

(akta kontroli, str.44-47)

²⁹ Dz. U. z 2013 r., poz.1190 ze zm.

³⁰ Próba dobrana wg kryterium największej liczby uczestników

³¹ Nr 67/VI/2012 i 116/VI/2012

³² Nr 118/VI/2012 i 106/VI/2012

Kierownik Działu ds. Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych wyjaśnił, że w umowach nr 67/VI/2012 i 116/VI/2012 nie wskazano terminu rozpoczęcia realizacji zadania, ponieważ uważano, że tożsama jest data podpisania umowy. Podał również, że zostanie natychmiast wprowadzony do umów dodatkowy zapis określający datę rozpoczęcia realizacji. Niewskazanie w umowach warunków zwrotu niewykorzystanych środków, jak wyjaśnił Kierownik Działu, było zaniedbaniem ze strony pracowników OPS. Zmiany w zakresach umów dot. daty rozpoczęcia realizacji umowy oraz zwrotu niewykorzystanych środków zostały dokonane w toku niniejszej kontroli.

(akta kontroli, str. 58-59, 60-66)

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym obszarze.

IV. Uwagi i wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli³³, wnosi o:

1. Podjęcie działań w celu zapewnienia rzetelności sprawozdań rzeczowo-finansowych z realizacji zadań z zakresu rehabilitacji i zatrudniania osób niepełnosprawnych ze środków PFRON oraz sprawozdań z działalności Ośrodka.
2. Uzupelnienie treści umów zawieranych z beneficjentami o dofinansowanie ze środków PFRON udzielonej pomocy o wymagane postanowienia określone w *rozporządzeniu w sprawie wtz* oraz w *rozporządzeniu w sprawie zadań powiatu*.
3. Określanie wielkości środków przyznanych w danym roku na dofinansowanie działalności WTZ w aneksach zawartych w terminie 14 dni od dnia podjęcia przez Radę Miasta uchwały w tej sprawie.
4. Podjęcie działań zapewniających terminowe rozpatrywanie wniosków o przyznanie pomocy ze środków PFRON i powiadamianie wnioskodawców o sposobie ich rozpatrzenia.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Katowicach.

Obowiązek poinformowania NIK o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

³³ Dz. U. z 2012 r., poz.82 ze zm.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Katowice, dnia 31 października 2014 r.

**Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Katowicach**

**Kontroler
Katarzyna Gradzik
gł. specjalista k.p.**

.....